Edistetään hyvinvointia ja terveyttä, turvataan sote-palvelut ja vahvistetaan turvallisuutta

SOSTE

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

SOSTE

Hyvinvointialueiden, kuntien ja järjestöjen yhteistyö hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisessä

- Sote-järjestöt ovat tärkeä osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä sekä palvelujen kokonaisuutta. Ne täydentävät julkisia palveluja tarjoamalla matalan kynnyksen tukea, vertaistoimintaa, arjen apua ja erityisosaamista, jota ei löydy muualta. Järjestöt tuovat asiakas- ja kokemustietoa päätöksentekoon sekä reagoivat nopeasti muuttuviin tarpeisiin.
- Järjestöt edistävät asukkaiden osallisuutta ja vahvistavat yhteisöllisyyttä. Järjestöjen koordinoiman vapaaehtoistoiminnan ja ammattilaisten tuella järjestöt edistävät myös kriisinsietokykyä, varautumista ja häiriötilanteiden hoitamista.
- Ensimmäinen ehjä valtuustokausi on käynnistynyt sekä hyvinvointialueilla että kunnissa ja sen myötä yhdyspintatyö vahvistuu entisestään.

Tavoite 1

- Sote-järjestöt vahvistavat hyvinvointialueiden ja kuntien yhdyspintaa. Yhdyspintatyö hyvinvointialueiden, kuntien ja järjestöjen kesken on varmistettava kansallisen yhteistyön ja ohjauksen turvin.

Perustelut

- Järjestöt toimivat sillanrakentajina eri toimijoiden välillä hyvinvointialueiden ja kuntien yhdyspinnoilla. Ne tunnistavat tarpeita, jotka eivät vielä näy palvelujärjestelmässä, ja ne voivat reagoida nopeasti muuttuviin tilanteisiin.
- Hyvinvointialueiden kumppaneina järjestöt tukevat palvelujen saavutettavuutta ja jatkuvuutta sekä tuovat asiakas- ja kokemustiedon päätöksenteon ja kehittämisen tueksi.
- Kuntien kumppaneina järjestöt vahvistavat asukkaiden osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja ennaltaehkäisevää toimintaa.
- Järjestöjen rooli on sekä toiminnallinen – tuen ja palvelujen tuottaminen – että strateginen – tiedon, kokemuksen ja verkostojen tuominen yhteiseen suunnitteluun ja päätöksentekoon.
- Yhdyspintatyö hyvinvointialueiden, kuntien ja järjestöjen kesken tulee varmistaa kansallisen yhteistyön ja ohjauksen turvin.

SOSTE

Tavoite 2

- Hyvinvointialueiden ja kuntien **HYTE-kertoimien** painoarvoa on edelleen kasvatettava. Sote-järjestöjen merkitys hyvinvointialueiden ja kuntien kertoimien kasvattamisessa on huomioitava.

SOSTE

Perustelut

- HYTE-kerroin kannustaa panostamaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. HYTE-kerroin määritellään toimintaa kuvaavien prosessi-indikaattoreiden ja muutosta mittaavien tulosindikaattoreiden perusteella.
- Hyvinvointialueilla HYTE-kerroin huomioidaan ensimmäisen kerran vuoden 2026 rahoituksen jaossa ja sen perusteella jaetaan 1,46 % kokonaisrahoituksesta. Kuntien HYTE-kerroin on otettu käyttöön vuonna 2023 ja sen suuruus on vuonna 2025 on noin 111 M€. HYTE-kertoimen avulla jaettava rahoitus ei ole korvamerkittyä.
- Sote-järjestöillä on tärkeä rooli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä, ja niiden panos osaltaan tukee HYTE-kertoimien kasvattamista.

SOSTE

Tavoite 3

- Hyvinvoinnin palvelutarjottimia on hyödynnettävä hyvinvointialueiden ja kuntien asiakas- ja palveluohjauksessa.

SOSTE

Perustelut

- Vuonna 2025 käyttöön otetut digitaaliset hyvinvoinnin palvelutarjottimet helpottavat hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä hyvinvointialueilla ja kunnissa, sillä palvelutarjottimet tarjoavat ammattilaisille kanavan löytää järjestöt sekä saada tietoa järjestöjen toiminnasta ja palveluista.
- Toiminta ja palvelut haetaan tarjottimille pääasiassa Suomi.fi-Palvelutietovarannosta (PTV). Hyvinvointialueet, kunnat ja seurakunnat kuvaavat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palvelut ja toiminnan Palvelutietovarantoon. Järjestöillä on mahdollisuus kuvata toimintansa ja palvelunsa joko suoraan Palvelutietovarantoon tai Lähellä.fi-palveluun, josta on integraatio Palvelutietovarantoon.
- Hyvinvointialueet hyödyntävät palvelutarjottimia asiakas- ja palveluohjauksessa. Asiakkaiden ohjaaminen sote-järjestöjen toiminnan ja palvelujen piiriin on aikaisempaa helpompaa ja se mahdollistaa järjestöjen palvelujen nivomisen osaksi palvelupolkuja.

SOSTE

Sosiaali- ja terveyspalvelut

SOSTE

Sosiaali- ja terveyspalvelujen tila

- Luottamus sosiaali- ja terveyspalvelujen toimintaan on laskenut merkittävästi koko 2020-luvun. Vuonna 2024 vain noin puolet suomalaisista aikuisista luotti terveyspalvelujen toimintaan, kun vuonna 2018 osuus oli vielä 80 prosenttia.
- Suomalaisilla on selvästi Euroopan keskivertoa heikompi kokemus hoitoon pääsystä terveydenhuollossa ja sijoitus on laskenut edeltävistä vuosista. Yleisimpänä syynä on pitkä jonotusaika (Eurostat 2024.)
- Vastaavasti sosiaalipalvelujen toimintaan luotti enää 42 prosenttia, kun kuusi vuotta aiemmin osuus oli 64 prosenttia. (Terve Suomi -tutkimus 2024, THL.) Sosiaalipalvelujen kysyntä on kasvanut ja jatkaa edelleen kasvuaan väestön ikääntymisen myötä.
- Hyvinvointialueet kamppailevat alijäämiensä kanssa, jotka niiden tulisi hyvinvointialuelain mukaan kattaa vuoden 2026 loppuun mennessä. Tämä näkyy palvelunkäyttäjille palveluiden saatavuuden heikentymisenä. Terveydenhuollon rahoitusta on suunnattu yhä enemmän Kela-korvausten kautta yksityiseen terveydenhuoltoon vaikuttamattomalla tavalla.

Tavoite 1.

- Omalääkärimalli/omatiimimalli on otettava käyttöön, jotta perusterveydenhuollon potilaille turvataan henkilökohtainen, luotettava ja jatkuva hoitosuhde.

Perustelut

- Nopealla hoitoon pääsyllä voidaan estää sairauksien paheneminen ja vähentää erikoissairaanhoidon kuormitusta. Hoitoon pääsyn oikea-aikaisuus ja potilaan/asiakkaan ohjaaminen oikeaan paikkaan tarvelähtöisesti, on keskeistä myös asiakas- ja potilasturvallisuuden näkökulmasta. Nopea hoitoonpääsy on inhimillisesti järkevää ja säästää yhteiskunnan kustannuksia.
- Omalääkäri/omatiimimalli parantaa hoidon jatkuvuutta ja asiakas- ja potilasturvallisuutta. Potilaat saavat henkilökohtaisempaa hoitoa ja neuvontaa, mikä parantaa potilastyytyväisyyttä, hoidon vaikuttavuutta ja tukee terveydenhuollon resurssien tehokkaampaa käyttöä.
- Sosiaali- ja terveysministeriöllä ja valtionvarainministeriöllä on käynnissä Omalääkäri-niminen ohjelma, jonka tarkoituksena on omalääkärimallien edistäminen (toimikausi 19.11.2024 – 1.4.2027).

SOSTE

Tavoite 2.

- Osana kansallista palvelureformia toteutettavissa sosiaalihuollon palvelu-uudistuksessa ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluvalikoiman periaatteista säätämisessä on turvattava riittävät ja asiakaslähtöiset sosiaalipalvelut sekä sosiaalihuollon kehittämismahdollisuudet.

Perustelut

- Sosiaalipalveluiden tarpeenmukainen saatavuus vaihtelee hyvinvointialueesta ja niiden taloudellisesta tilanteesta riippuen.
- Sosiaalihuollon palvelu-uudistuksen tavoitteena on mahdollistaa hyvinvointialueille palvelujen järjestäminen nykyistä joustavammin ja asiakaslähtöisemmin alueelliset erityispiirteet huomioiden. Lisäksi hallitus tavoittelee palvelu-uudistuksella 50 miljoonan euron säästöä hyvinvointialueiden valtion rahoitukseen vuonna 2027 ja 100 miljoonan euron säästöä vuodesta 2028 alkaen.
- Vaikka palveluiden asiakaslähtöisyyden lisääminen on kannatettavaa, palveluvalikoiman alueellinen eriytyminen heikentää yhdenvertaisuutta.
- Jotta sosiaalihuollon palvelut voisivat paremmin ja vaikuttavammin vastata palveluntarpeeseen, niiden kehittämiseen tulisi osoittaa huomattavasti nykyistä enemmän resursseja.

SOSTE

Tavoite 3.

- Lakia hyvinvointialueesta tulee muuttaa niin, että kaikilla hyvinvointialueilla on riittävästi aikaa kattaa alijäämänsä. Sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämiseen on osoitettava riittävästi rahaa, jotta lakisääteiset oikeudet palveluihin toteutuvat.

Perustelut

- Lain mukaan hyvinvointialueiden on katettava alijäämänsä vuoden 2026 loppuun mennessä (Laki hyvinvointialueesta 115§ , 611/2021).
- Noin puolet alueista ei arvioiden mukaan pysty kattamaan alijäämää lain vaatimassa ajassa.
- Alijäämien pois maksaminen vähentää väistämättä hyvinvointialueiden lakisääteisiin palveluihin käytettävissä olevaa rahaa.
- Hyvinvointialueiden talouden ohjauksen sääntelyyn ollaan valmistelemassa väliaikaista täydennystä siten, että täysimääräisesti talouttaan tasapainottaville hyvinvointialueille, joille ei kerry uutta alijäämää vuodelta 2025, voitaisiin tarvittaessa myöntää mahdollisuus kattaa ennen vuotta 2025 syntyneet alijäämät viimeistään vuoden 2028 loppuun mennessä.
- SOSTE katsoo, että sääntelyä pitäisi muuttaa siten, että kaikki hyvinvointialueet saisivat lisäaikaa alijäämien kattamiseen, jotta ihmisten lakisääteiset oikeudet palveluihin pystytään turvaamaan.

SOSTE

Turvallisuus

SOSTE

Tavoite 1

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen merkitys on tunnistettava osana kokonaisturvallisuutta.

Perustelut

- Yhteiskunnallisten kriisien ja häiriötilanteiden riski on todellinen.
- Sosiaali- ja terveysalan järjestöt pystyvät yhdistämään vapaaehtoisten tuen ja ammatillisen erityisosaamisen, joten järjestöillä on mahdollisuus toimia viranomaisten tukena esimerkiksi terveys- tai pakolaiskriiseissä sekä kriittisen infrastruktuurin häiriöissä. Lisäksi järjestöt tuntevat alueidensa ihmiset ja ne pystyvät tavoittamaan haavoittuvimmassa asemassa olevat.
- Järjestöt voivat toimia linkkinä viranomaisten ja kansalaisten välillä sekä välittää tietoa molempiin suuntiin.

SOSTE